

**Громадська організація
«Київська наукова організація
педагогіки та психології»**

**ЗБІРНИК
ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ**

учасників Міжнародної
науково-практичної конференції:

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ
РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК»**

5-6 лютого 2016 року

Київ
2016

ББК 74.0+88.0я43
УДК 37.01+159.9(063)
С 91

Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 5-6 лютого 2016 року). – К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2016. – 148 с.

ББК 74.0+88.0я43
УДК 37.01+159.9(063)
С 91

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Замороцька В. В. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДІЗ В СИСТЕМІ ВІТЧИЗИНЯНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)	8
Костюк О. О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДПРУНТЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ КАНАДИ Й УКРАЇНИ: КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ	10
Саяпина С. А. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ЯК НАПРЯМ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ПІД ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ЛПН СРСР (60-70 РР. ХХ СТ.)	12
Шайнер А. І. ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ДІАКЦІЇ ТОРГІВЕЛЬНОГО ШКІЛЬНИЦТВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У МІЖВОСПІННИЙ ПЕРІОД	14
СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ	
Бурчак С. О., Цибата В. В. ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ	17
Закусило І. М. ПРОБЛЕМА ЦІНІСНОГО ВІДНОШЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ДО ІСТОРИЧНИХ ЗНАТЬ	19
Зуб С. П., Зборівський О. С. ОПОРНІ СХЕМИ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ	22
Кондрук І. В. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НА ЕЛЕМЕНТАРНОМУ РІВНІ ОВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	24
Коцьоба Р. Б. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	26
Макаревич І. М. ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ГЕОГРАФІВ	29
Макошичук П. В., Купчишина В. Ч. ЗНАКОВО-КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬ-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ	31
Маргінич М. Я. МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	32
Маторіна П. М. ТЕСТИ НА ЗАЯТТЯХ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛІ	34
Остапенко Е. О. УРАХУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО, АКМЕОЛОГІЧНОГО ТА СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	37

Патара І. Ю., Пожась Л. А. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІЯ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА УРОКУ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ.....	38
Толмачова І. М. ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ МОТИВАЦІЇ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЇ КОНТРОЛЮ.....	41
Фучила О. М. ВЛИВ ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ НА ПРОЦЕС УКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ.....	43
Шилкунова З. І. НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ (СИСТЕМА РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ Д. Б. ЕЛЬКОНІНА-В. В. ДАВИДОВА).....	45
СЕКЦІЯ 3. КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА	
Дубяга О. В., Герасименко К. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ПОДОЛАННЯ СИМПТОМАТИКИ МОВЛІНСЬКИХ ПОРУШЕНЬ ПРИ СТЕРТІЙ ФОРМІ ДИЗАРТРІ.....	48
Квашіна Ю. В., Кришова В. О. СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІЛОЧНОСТІ ТА МОВЛІНСЬКОГО МАТЕРІАЛУ У ГРУПІ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ІЗ ФФІМ.....	49
Кичка А. С., Горобець В. С. КІНЕЗІОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ.....	51
Колінько Ю. Ю., Сапа М. В. РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМИ ПАРАЛІЧМАМИ.....	53
Лялюк В. П., Сфімова Ю. В. РОЗВИТОК ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКИМ МОВЛЕННЯ.....	54
Парфенова А. А. ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРШЕННЯ.....	55
Решетняк Т. В., Науменко О. В. МОДЕЛЮВАННЯ КАЗКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКИМ МОВЛЕННЯ ПІ РІВНЯ.....	57
Самойлова І. В. ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ЛОГОПЕДА.....	58
Сіденко А. Ю., Лашкевич Г. А. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА ПРИ ПОДОЛАННІ ЗАКАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	60
Караченцева Д. А., Ховайко О. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	61
Ширяєва Я. Є., Шапошніченко Г. А. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА ПРИ СТЕРТІЙ ФОРМІ ДИЗАРТРІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	64

СЕКЦІЯ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Атрошенко Т. О. МІЖЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	65
Дармограй П. В. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ ПЕЛІТЕЛІ ЦАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	67
Добровольська П. Л. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВУЗІВ	69
Качмарчик С. Г. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ПІПМОВНОГО СІЛКУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	71
Клименко А. І. ВИЩІВ ПОЗИТИВНИХ ЕМОЦІЙ І АДЕКВАТНОЇ САМООЦІНКИ НА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТА ЯК СУБ'ЄКТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИХОВАННЯ ..	73
Коркішко А. В. ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ЯК СКЛАДОВА ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....	75
Коркішко О. Г. САМООСВІТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ У СТРУКТУРІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	77
Миколаєнко А. С. ЕЛЕКТРОБІЗНЕСА ТА ЇЇ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГАМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	79
Наржанський О. В. ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ТОКАРІВ	81
Сороквашин С. В. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....	82
Спішча А. С. ІНОВІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ.....	84
Ступак М. Г. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСІБНИКІВ З ПОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	87
Бурчак Л. В., Тарасенко С. С. ДІАГНОСТИКА ПІДВІДУАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ І КУРСУ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ НАВЧАННЯ	88
Тесленков О. Ю. ОСОБИСТІСНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	90
Федорчук В. В. МІКРОВИКЛАДАННЯ ЯК МЕТОД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	92

Шумовецька С. П. ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЛОВОЇ БЕСІДИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПРИКОРДОПІКІВ	94
--	----

СЕКЦІЯ 5. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Чжоу Цянь ФУНКЦІЇ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ	97
---	----

СЕКЦІЯ 6. ДОНКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Дорошенко О. О. ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННСЬКОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОНКІЛЬНОГО ВІКУ	99
--	----

Кузьменко Т. І. ВИГОКИ ІННОВАЦІЙ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ФРІДРІХА ФРЕБЕЛЯ	100
---	-----

Мартиненко О. В., Кулиш Іна М. В. РОЗВИТОК ТАНЦІВАНЬОВОЇ ТВОРЧОСТІ ДОНКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ.....	103
---	-----

Кутюльвас В. Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОНКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА МАТЕРІАЛІ ФРЕБЕЛЬСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ	105
---	-----

Лаврік С. В. СУТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОНКІЛЬНОГО ВІКУ	107
---	-----

Ліхачька А. В. ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИХОВАННЯ І САМОРОЗВИТОК МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОНКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІВ	110
---	-----

Лобода А. І. ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНІ ГРИ В РОБОТІ ЗІ СТАРШИМИ ДОНКІЛЬНИКАМИ.....	112
---	-----

Моргун К. А. ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОНКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ НАВЧАННЯ.....	114
---	-----

Ожорокова Т. Р. РОЗВИТОК ТОЛІРАНТНОСТІ У ДОНКІЛЬНИКІВ	116
---	-----

Радішевська Г. І. СПІВІРАЦЯ СІМ'Я ТА ДОНКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ	117
--	-----

Соєнко Ю. Ю. ГЕНЕЗА ІСНУВАННЯ ГУВЕРНЕРСТВА В УКРАЇНІ	119
--	-----

Чигирин Н. О. КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД КОРЕКЦІЇ ІО-РОЗВИВАЛЬНОГО ВІШЛИВУ НА ДОНКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	122
--	-----

Шейко В. С. ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІВ.....	123
---	-----

СЕКЦІЯ 7. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

Бергхауер-Олас Е. Л. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПРОЕКТИВНОГО РИСУНКОВОГО ТЕСТУ	125
--	-----

СЕКЦІЯ 8. ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ ІНЖЕНЕРНА ПСИХОЛОГІЯ

Дідик Н. М. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА ПРИДАТНІСТЬ»	128
---	-----

СЕКЦІЯ 9. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Гриджук В. Д. ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СОЦІОГЕНЕТИЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІРИ СТАПОВЛЕННЯ.....	131
---	-----

СЕКЦІЯ 10. ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Іванова В. В. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ	134
--	-----

Савченко Л. Л., Жувак А. С., Четвертак Т. В. ЗАРОДЖЕННЯ ОСНОВ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ТА ДУХОВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОПІКЛЬНОГО ВІКУ	136
---	-----

Черенська О. А. ОДЕРЖАННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПСИХОЛОГОМ ЯК ЕТИЧНА ПРОБЛЕМА	139
--	-----

Шевченко О. В. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ	141
--	-----

СЕКЦІЯ 11. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Прокопова М. В., Широколава А. М. ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ	144
---	-----

СЕКЦІЯ 12. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Конюхова К. Ю. ОСОБЛИВОСТІ СТЕРЕОТИПНОГО МИСЛЕННЯ В КРИТИЧНІЙ СИТУАЦІЇ	146
---	-----

СЕКЦІЯ 7. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

Бергхауер-Олас Е. Л., старший викладач
кафедри педагогіки та психології

*Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
м. Берегово, Закарпатська область, Україна*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПРОЕКТИВНОГО РИСУНКОВОГО ТЕСТУ

Протягом минулого століття спостерігаюся поступове зростання інтересу до психологічних і емоційних характеристик дитячих малюнків. Малюнок є сигніфікативною формою дитячого самовираження і, крім проєкції творчих здібностей, внутрішнього світу та почуттів дитини [17], надає багату інформацію про рівень її когнітивного розвитку та поведінку, в тому числі і про риси когнітивної поведінки [12]. «Малюнок - творення» [4, с. 5.] є для дитини природним і подібним до гри культурним враженням [6; 2], що надає відчуття звільнення. У ході цього процесу творчі потенції дитини безпосередньо реалізуються у формі картин [5].

З метою точнішого окреслення явища доцільно визначити основні віхи його історичного розвитку, які вже були окреслені у працях Гарді, Шерінгера і Ваши.

Збір даних (1885 - 1908) - Перші паростки спостережень над зв'язком між способами мистецького самовираження і творчою особистістю проявилися наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст. У центрі перших досліджень, пов'язаних з дитячими малюнками, були можливості розвитку техніки малювання. Першу згадку про збір пов'язаних з дитячими малюнками даних знаходимо 1892 року в праці американського вченого Халла «*Contents of Children's Minds on Entering School*» [1]. Цього ж року французький дослідник Тардо опублікував працю про малюнки та полотна душевнохворих людей [8]. У 1893 році з'явилося дослідження Ері Барнса «*A Study of Children's Drawings*», а через рік, у 1894, сві побачила праця Оме «*Children's Expression through Drawing*», в якій були оприлюднені результати аналізу малюнків дітей віком 5-17 років зі штату Вісконсин. Піонером у визначенні та розробці етапів психології розвитку став англійсь Ебенезер Кук у 1885 році [4; 11]. Мистецтвознавець Річі Коррадо у ході спостережень за малюнками італійських дітей виокремив «дитячий малюнок» як окрему якість (категорію) [10; 18]. Спостереження у подібних напрямках здійснювали в США Макс Саймон (1876), в Австрії - Річард Андрі (1887), а у Франції - Бернард Перез (1888). Визначних результатів у Німеччині досяг Георг Кернштайнер, який у ході своєї діяльності зібрав 500.000 дитячих малюнків [21].

Інтенсивні дослідження (1908-1928) - На цьому етапі розпочалося інтенсивне вивчення аналізу малюнка як методу психологічного дослідження. Першою ластівкою у цей період стала праця Г. Роршаха про малюнки хворих на шизофренію, що вийшла 1913 року, а в 1917 році В. Кропіт висловив інноваційну думку, що малюнок є тільки частиною загального самовираження [21]. Шлях до детальнішого аналізу людських якостей хворих, їх особистості та форм її вираження відкрила публікація Моргенталера у 1921 році, у якій він описав хворого на шизофренію Адольфа Вьольфлі як митця, а його роботи - як мистецьку діяльність. Стиль хворого він порівняв зі стилем примітивного народного та архаїчних мистецтв. Новаторським можна вважати й дослідження Г. Пригнорна, який у своїх працях «*Bildnerer der Geisteskranken*» (1922, 1923) та «*Bildnerer der Gefangenen*» (1926) аналізує способи самовираження душевнохворих та рабів через малюнки та висловлює припущення, що внутрішній душевний зміст виявляється у спонтанній мистецькій творчості [19]. Предметом вивчення були також малюнки душевнохворих, але у центрі досліджень і надалі залишається дитина [9]. Як експеримент для вимірювання інтелектуального рівня на цьому етапі був запропонований так званий тест Ф.Гудінафа (1926), що призначався для вимірювання рівня інтелектуального розвитку дитини, який давали завдання намалювати мужчину. Опірка рівня розвитку відбувалася на основі розробленої шкали відповідно до того, наскільки точно і повно був виконаний малюнок [7].

Характерологічні теорії (1928–1939) – У період характерологічних теорій популярність здобула графологія, великий вплив на розвиток цієї сфери мали праці Людвіка Клагеса, у якій виділилися елементи уже раніше відомої теорії тлумачення *signes fixes*. Згадана теорія бере свій початок з 1875 року, коли власне і сформувалася графологія, і пов'язана з дослідженнями Міхона [20]. При тлумаченні символів поступово зростала роль психоаналітичних інтерпретацій [9]. Рухаючись у цьому напрямку, німецький учений Ерік Варгетта у 1939 році розробив спосідіагностичний рисунковий тест, який доповнив цілою характерологічною системою [21].

Героїчна епоха класичних тестів (1939–1950) – Велике досягнення цього періоду, що полягало у новій дефініції проєкції та проєктивних технік, пов'язане з ім'ям Л.К.Франка, який переліс акценти на динамічні процеси, що відбуваються в особистості. Сигніфікативним та значним поступом вперед на цьому етапі стала поява клінічних записів та описів тестів [9]. У 1940–50-ті роки розвитку вчення сприяли тести Д.Н.Бака, К.Маховера і К.Коха, проведені під час клінічних досліджень [21: 16; 3; 13].

Психометричний аналіз (критика) (1950–1980) – На передній план виходять нові дослідження, гіпотези, психіатричні та психоаналітичні інтерпретації, однак поряд з цим спостерігається загострення дискусії з приводу статистичних аналізів та використаної методики. Тому для цього періоду характерна насамперед так звана *базова критика* [9]. Але попри критику, відбувався рух вперед, з'явилися нові методи діагностики: проєктивна методика Л.Брема-І резера «сім'я тварин» (1957), тест «малюнок сім'ї» Л.Кормана (1964), тест «зачарована сім'я» Кона і Бірмана (1973), а також проєктивна методика «кінетичний малюнок сім'ї» Р.Бердеса і С.Камфана (1972) [8; 21].

Системні дослідження (1980 – наші дні) – В останній етап перевагу здобуло системне аналітичне мислення, а започаткував системний підхід Вольфганг Шерінгер. У його теорії ключовими є постулати геніальтпсихології, вчений у центрі уваги розміщує весь малюнок як цілісність. [15]. На відміну від методики *signes fixes*, першочерговим для нього була діагностика зображень явищ, їх семантичний аналіз, спостереження за змінами у зображеннях [9: 15; 21]. Сучасні дослідження переважно також групуються навколо нової парадигми системного підходу. Сюди чудово вписується, наприклад, методика динамічного рисункового тесту. Його суттєва перевага у порівнянні з попередніми методиками в тому, що діагностика базується не на основі одного малюнка, а завжди ґрунтується на *матеріалах, які забезпечують можливість реалізаційного серійного співставлення* [8].

Розробку комп'ютерної експертної системи (E-SPD – Expert System for Projective Drawings) здійснив Золтан Ваш [14], який також є автором методики SSCA (Seven-Step Configuration Analysis). Вона по суті є удосконаленим варіантом комп'ютерного моделювання експертної діагностики [21: 22].

У наші дні завдяки великій кількості здійснених досліджень, конференціям, воркшопам, публікаціям та монографіям, а також курсам підготовки, що рухаються у позитивному напрямі, ця галузь психології засвідчує прогресивні тенденції.

Література:

1. Ayer, F. C. (1916): *The Psychology of Drawing*. Baltimore, Warwick & York, inc.
2. Berghauer-Olasz, E. (Бергхауер-Олас Емёвке) (2008): *Детская игра и рисунок как культурное влечетление*. Наука і освіта / Science and Education. Україна, Одеса ІІІІ АПШ. 23-36 pp.
3. Berghauer-Olasz, E. (2009): *Graphic Representation of the Traumatized Children's Feelings*. In: *Közös gondolatok*. (Eds: Gabóda, B. – Lipcsei, I.). Ungvár, PoliPrint Kiadó. 39-51 pp.
4. Feuer, M. (2000): *A gyermekrajzok fejlődéslélektana*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
5. Frenkl, S. – Rajnik M. (2011): *Életesemények a fejlődéslélektan tükrében*. Budapest, Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány.
6. Gerő, Zs. (2003): *A gyermekrajzok esztétikuma*. Budapest, Flaccus Kiadó.
7. Goodenough, F. (1926): *Measurement of Intelligence by Drawings*. New York, Harcourt, Brace a. World.
8. Hárdi, I. (1983): *A dinamikus rajzvizsgálat*. Budapest, Medicina Kiadó.
9. Hárdi, I. (2002): *Dinamikus rajzvizsgálat (DRV)*. Budapest, Medicina Könyvkiadó Rt.
10. Kárpáti, A. (2001): *Firkák, formák, figurák*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

11. Kelly, D. D. (2004): *Uncovering the History of Children's Drawing and Art. Publications in Creativity Research*, Praeger Publishers, Westport, Ct.
12. Knoff, H. M. (2003): Evaluation of Projective Drawings. In: *Handbook of psychological and educational assessment of children: Personality, behavior, and context.* (Eds: Reynolds, C. R. & Kamphaus, R. W.). New York, Guilford, 91-158 pp.
13. Machover, K. (1949): *Personality projection in the drawing of the human figure.* Springfield, IL: Charles C Thomas.
14. Rózsa, S., Nagybányai Nagy, O., Oláh A. (Eds. 2006): *A pszichológiai mérés alapjai.* Bölcsész Konzorcium.
15. Schringer, W. (2005): *Érzelmek diagnosztikája gyerekrajzok alapján? Módszertani vonatkozások. Egy képzési és gyakorlati útmutató vázlat.* In: *Lelki folyamatok dinamikája.* (Eds: Schringer, W. – Vass, Z.) Budapest, Flaccus Kiadó, 51-107 pp.
16. Семенова, З. Ф. – Семенова, С. В. (2006): *Психологические рисуночные тесты. Методика «Дом – Дерево – Человек».* Москва, Издательство, Сова.
17. Thomas, G. V. – Jolley, R. P. (1998). Drawing conclusions: A re-examination of empirical and conceptual basis for psychological evaluation of children from their drawings. In: *British Journal of Clinical Psychology*, 37/2, 127-139 pp.
18. Tihanyiné Vályi, Zs. (2008): *Amiről a gyerekrajzok beszélnek.* Szeged, JATEPress.
19. Trixler, M. (2005): *Művészetterápia és művészetpszichoterápia a pszichotikus páciensek komplex terápiájában.* In: *Lelki folyamatok dinamikája.* (Eds: Schringer, W. – Vass, Z.). Budapest, Flaccus Kiadó, 219-223 pp.
20. Vass, Z. (2005): *A mérhetőség és a megértés problémái a projektív rajzvizsgálatban: algoritmosus és heurisztikus elemzés.* In: *Lelki folyamatok dinamikája.* (Eds: Schringer, W. – Vass, Z.). Budapest, Flaccus Kiadó, 125-181 pp.
21. Vass, Z. (2011): *A képi kifejezéspszichológia alapkérdései.* Budapest, L'Harmattan Kiadó.
22. Vass, Z. (2006/2013): *A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai.* Budapest, Flaccus Kiadó, 2. kiadás